

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՎՍՏԱՀՈՒԹՅԱՆ ՊԱԿԱՍԻ ՕԲՅԵԿՏԻՎ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ*

** Մշակված է ըստ միջազգային գիտաժողովներում խնդրո առարկայի վերաբերյալ քննարկումների ամփոփումների, հաշվի առնելով պարոն Լարս Թիզենսենի (Դանիայի Վիճակագրություն) մեկնաբանությունները:*

Նպատակը

- Վստահության պակասի խնդիրը բնութագրական է մարդկային գործունեության բոլոր բնագավառներին: Այս առումով վիճակագրությունը բացառություն չէ:
- Սույն փաստաթղթի նպատակն է իրազեկել վիճակագրական տեղեկատվության սպառողներին պաշտոնական վիճակագրական արտադրողների անկախության անհրաժեշտության մասին: Դա Եվրոպական վիճակագրության փորձառության օրենսգրքի առաջին սկզբունքի էությունն է, որն ընդգծում է, որ ազգային վիճակագրական ծառայությունները չպետք է ծառայեն հատուկ քաղաքական կամ տնտեսական շահերին:

Պաշտոնական վիճակագրության նկատմամբ վստահության պակասի օբյեկտիվ պատճառներն են՝

1. Սպառողների տարբեր հեռանկարները,
2. Սպառողների տարաբնույթ շահերը,
3. Շահառուների վերաբերմունքը,
4. Մեթոդաբանության բազմաշերտությունը,
5. Պետական ինստիտուտների նկատմամբ
վստահության ընդհանուր պակասը:

1. Սպառողների տարբեր հեռանկարները

Վիճակագրական տեղեկատվությունը կարող է կոնֆլիկտ ունենալ սպառողի փորձի հետ: Վիճակագրական միջինը կարող է հաճախ շեղվել անհատական փորձից: Հետևաբար, *այնքանով, որքանով որ անհատներն ունեն տարբեր հեռանկարներ և ֆիզիկապես նույնական չեն*, վիճակագրության որակը կարող է տարբեր գնահատականների արժանանալ: Տարբերությունը հեռանկարում կախված է սեռից, տարիքից, ազգությունից, կրոնից և այլն, ինչպես նաև, առավել անձնական բնութագրերից:

2. Սպառողների տարաբնույթ շահերը

Վիճակագրական սպառողները պատկանում են հանրության տարբեր հատվածների և այդպիսով հանդիսանում են տարբեր քաղաքական, տնտեսական և այլ շահերի կրողներ: Հետևաբար նրանց սպասումները վիճակագրության նկատմամբ տարբեր են: Այսպիսով, վիճակագրությունն ընկալվում է որպես լավ լուր մեկ սպառողի համար, կարող է լինել վատ լուր մյուս սպառողի համար և ոչ տեղին՝ երրորդի համար:

3. Շահառուների վերաբերմունքը**

Պաշտոնական վիճակագրությունում շահառուների երեք խմբերն են՝ ռեսպոնդենտները, վիճակագրական տեղեկատվության սպառողները և հարկատուները: Նրանք ունեն տարաբևեռ վերաբերմունք վիճակագրության նկատմամբ:

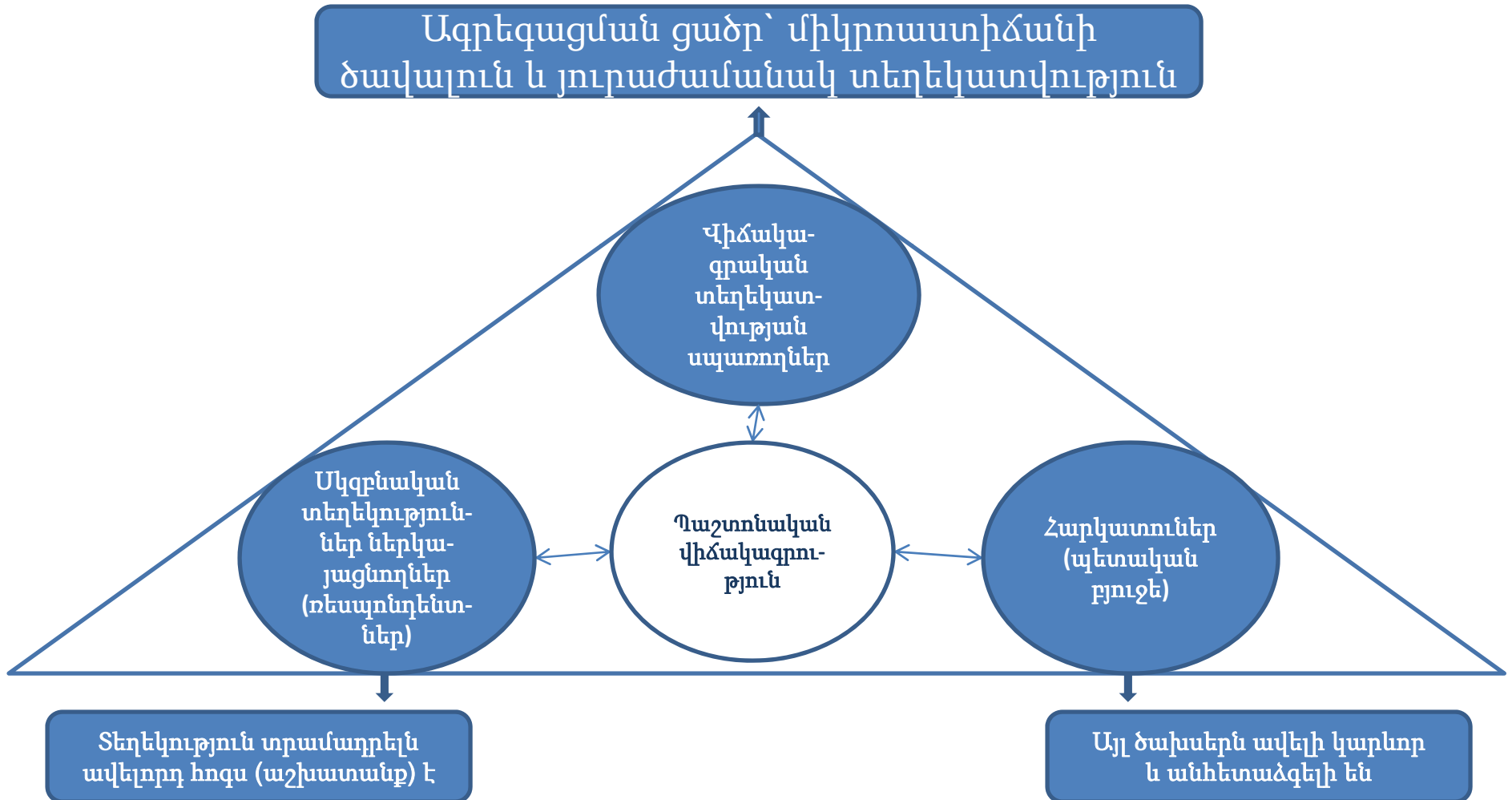
Ռեսպոնդենտները հակված են մտածելու, որ տեղեկատվություն տրամադրելը լրացուցիչ աշխատանքային ծանրաբեռնվածություն է:

Վիճակագրական տեղեկատվության սպառողները հակված են պահանջելու առավել շատ և մանրակրկիտ վիճակագրություն:

Հարկատուները (պետական բյուջեն) ունեն համոզմունք, որ այլ ծախսերն առավել հրատապ են և կարևոր, քան վիճակագրության համար ծախսերը: Պարադոքսն այն է, որ ցանկացած անձ միաժամանակ և՛ ռեսպոնդենտ է, և՛ վիճակագրական տեղեկատվության սպառող, և՛ հարկատու: Հետևաբար, նրա վերաբերմունքը վիճակագրության նկատմամբ կախված է նրանից, թե շփման պահին այդ երեք դերակատարումներից որով է նա հանդես գալիս:

** Տե՛ս *հաջորդ պատկերը*:

Տարբեր շրջակա միջավայրեր (շարունակություն)

↔ Պաշտոնական վիճակագրությանն առընչվող սուբյեկտների հետ երկկողմանի պարտադիր կապերը:

↓ Պաշտոնական վիճակագրությանն առընչվող սուբյեկտների հակումները:

4. Մեթոդաբանության բազմաշերտությունը

- Վիճակագրությունը շատ հաճախ օգտագործվել է ապակողմնորոշելու մարդկանց, և առկա են ոչ գիտական ու սխալ վիճակագրական մեթոդաբանության օրինակներ, որոնք միտումնաբար օգտագործվել են հարմարեցնելու հատուկ քաղաքական, տնտեսական կամ այլ շահերին:

Դա հաղթահարելու նպատակով միջազգային հանրությունը համաձայնվել է ստանդարտների և մեթոդաբանությունների շուրջ՝ սկսած ՄԱԿ-ի վիճակագրական հանձնաժողովի ձևավորումից՝ 1947թ.-ին:

- Հիմնավորապես վիճակագրական մեթոդաբանությունը բաղկացած է 6 տարրերից՝
 - **Տեսական շերտ**
 - Սահմանումներ,
 - Դասակարգումներ
 - Մաթեմատիկական տեսություն և մոդելներ,
 - **Գործնական շերտ**
 - Տվյալների աղբյուրներ, այսինքն հետազոտություններ և վարչական ռեգիստրներ
 - Տվյալների հավաքագրման, մշակման գործիքակազմ,
 - Տարածման քաղաքականություն, ներառյալ հրապարակման օրացույցը և վերանայման քաղաքականությունը:

Որպեսզի վիճակագրությունը վստահելի լինի, մեթոդաբանությունները և քաղաքականությունները պետք է լինեն թափանցիկ, այսինքն փաստաթղթավորված և հրապարակված բոլորի համար՝ տեսնելու և հարցումներ կատարելու:

4. Մեթոդաբանության բազմաշերտությունը (շարունակություն)

Վերոհիշյալ տարրերից յուրաքանչյուրն էլ պարունակում է գիտական արստրահում, ինչն էլ վստահության պակասուրդի պատճառներից է հանդիսանում:

Դրանցից առավել ակնառուն վերագրվում է ընտրանքին՝ շատ սպառողներ չեն հասկանում լավ մշակված ներկայացուցչական ընտրանքների ուժը, բայց հակված են միայն հավատալու միկրոմակարդակի տվյալներին:

Մյուս կարևոր պատճառը վերաբերում է վիճակագրության յուրաժամանակության, որակի, ամբողջականության և օգտավետության միջև առկա կոնֆլիկտին (Տե՛ս *հաջորդ* պատկերը):

Բարձր որակի վիճակագրությունն ամբողջական տվյալներով, որն ապահովում է ցուցանիշի օգտավետությունը, պահանջում է երկարատև աշխատանք, ինչն էլ այն դարձնում է պակաս արդիական, ի համեմատություն թերի ամբողջականությամբ գերյուրաժամանակ շտապ հավաքագրված տվյալներով ամփոփված ցուցանիշի:

Վիճակագրության յուրաժամանակության, որակի, ամբողջականության և օգտավետության համաձայնեցվածության նկարագիրը

Ժամանակ Յուրաժամանակություն	Որակ	Ամբողջակա- նություն	Օգտավետությունը ¹ (կիրառական նշանակությունը)
Քիչ գերօպերատիվ	ցածր	թերի	զուտ միտումների մասով օպերատիվ վճիռների համար
Միջին օպերատիվ	միջին	միջին	որոշումների համար
Երկար պակաս արդիական	բարձր	լիակատար	վերլուծությունների համար

¹ «Վիճակագրական տվյալները համաձայնեցված են կամ համատեղելի խելամիտ ժամանակահատվածում»՝ համաձայն «Եվրոպական վիճակագրության փորձառության օրենսգրքի» սկզբունք 14-րդի՝ Համաձայնեցվածություն և համադրելիություն (ընդունված 24.02.2005թ. Վիճակագրական ծրագրային կոմիտեի նիստի ժամանակ և հաստատված Եվրոպական Համայնքների հանձնաժողովի կողմից (Բրյուսել, 25.05.2005թ. COM(2005) 217)):

4. Մեթոդաբանության բազմաշերտությունը (շարունակություն)

Վստահության պակասի համար այլ, բայց ոչ պակաս կարևորություն ունեցող պատճառներից են դասակարգումները և տեղեկատվության աղբյուրները:

Տարբեր մակարդակները դասակարգումների շրջանակում օգտագործվում են, որպեսզի ընդգծեն տվյալների որակը և օբյեկտի յուրահատկությունները վիճակագրության համար: Դա կարող է առաջացնել անհասկացություն, երբ սպառողները համեմատում են այլ տվյալների հետ կամ փորձում են ստանալ որոշակի եզրահանգումներ վիճակագրությունից:

Տվյալների աղբյուրները հաճախ լիակատար չեն և ոչ ամբողջովին են համապատասխանում միջազգային վիճակագրական ստանդարտների և մեթոդաբանությունների պահանջներին: Վարչական ռեգիստրները հանդիսանալով տեղեկատվության կարևորագույն աղբյուրներից մեկը երբեմն ոչ միայն ամբողջական չեն, այլև վարչական տեղեկությունները կարող են կարիք ունենալ վերափոխվելու, համաձայն թափանցիկ, լավ փաստաթղթավորված մեթոդների, որպեսզի դառնան կիրառելի վիճակագրական փոփոխականներ:

5. Պետական ինստիտուտների նկատմամբ վստահության ընդհանուր պակասը

Քաղաքակրթության ողջ պատմության մեջ, ցավոք, գերիշխում է պետական ինստիտուտների նկատմամբ հասարակության վստահության ցածր չափաբաժինը: Հետևաբար, ողջ աշխարհում ազգային վիճակագրական ծառայություններն ավել կամ պակաս չափով տառապում են հանրության վստահության պակասից: Դա նաև վերաբերում է Եվրամիության և Տնտեսական գարգացման ու համագործակցության կազմակերպության անդամ երկրների վիճակագրությանը: Չնայած այն հանգամանքին, որ ազգային վիճակագրական ծառայությունները հիմնվել են, ընդհանուր առմամբ, համաձայն հանրությանը ծառայելուն ուղղված սկզբունքներին, միևնույն է դրանք դիտվում են որպես մենաշնորհներ՝ առանց այլընտրանքի կամ հանրության համար համեմատելու նպատակով մրցակցող տեղեկատվության: